

Tertia pars Brabantiae qua continetur Marchionat. S. R. I. horum urbs primaria Antverpia

<https://hdl.handle.net/1874/368458>

wordt van den geleerden Wereldt-fchrijver Petrus Ap-
 pianus, ende sommige andere nieuwe Schrijvers ge-
 houden te wesen de selve, die Ptolemæus *Avatonom*
 noemt. De oorsprong van haeren tegenwoordigen
 naam is geheel onseker, gelijk mede die van meest
 alle de steden deser seventien Nederlanden, ende meer
 andere quartieren. Sommige schrijven, dat ten tijde
 van Julius Cæsar te deser plaetsen op de kant van de
 Schelde een borcht ofte slot gestaan heeft, daer een
 grooten Reus in woonde, met name Druon, oft (soo an-
 dere seggen) Antigonus, die gewoon was de rechte
 helft te nemen van alle de koopmanschappen alhier pas-
 ferende, ende als hy eenigh bedrogh vout aen den koop-
 man, het goet altemaelt verbeurt maecte, ende daer-
 enboven den koopman zijn een handt dede af-hou-
 wen, ende werpen in den voorby vloeyenden water-
 stroom: alsoo dat van dese afgesneden, ende in 't water
 geworpen handten, de gebuuren begoft hebben den
 voorseyden borcht Handwerpen te heeten, welcken
 naam de stad behouden heeft, heetende by de La-
 tijnisten *Anverpia*, by den Françoysen *Anvers*, by de
 Spanjaerden *Amberes*, by de Italianen *Anversa*, ende by
 de Hooghduytschen *Antorff*. Tot bevestinge van deses
 naems oorsprong toonen sy mer der daet de forme en-
 de het overblijffel van de voorseyde borcht gelegen
 aen de Schelde, ende de wapenen van de stad, welke
 zijn een borcht met twee afgehouwen handten. Wijten
 voorts by de vierichare, daer de borcht ontrent plagh
 te komen, het overblijffel van een oudt slot, dat voor
 eenige jaeren afgeworpen is, om andere huysingen en-
 de wooningen te maken, op welck slot sy seggen dat
 desen Reus gewoon heeft. Ende beroepen sich eynt-
 lijck op sommige wonderlijke gebenten, ende een
 spoor van den selven Reuse, soo sy voorgeven, die op het
 Stadthuys bewaert ende getoont worden. Daer noch
 by komt, dat in de twee jaerlijckse processien of om-
 megangen van de besnijdenisse, ende van onser vrouwen
 van oudts altijd een seer groot beelt, na de gelijckenisse
 van den voorseyden Reus op een wagen sittende, met
 paerden voort-getrocken wordt, naer welke dan een-
 enige andere volgen, die de een handt afgehouwen
 schijnen te hebben. Al 't welke te meer schijnt ver-
 sterckt te worden door sekere Latijnsche veersen, ge-
 schreven op 't out privilegie-boeck deser stad, welke,
 om den kleynen schijn van waerheyt, wy sullen nalaten,
 ende seggen met Guicciardin, dat, om alle dese vonden
 ende gedichtelen te wederleggen, het genoeg is
 te seggen, datmen gantsch geene oprechte ende ge-
 loofweerdige gedenckenissen hier af en vindt, ende
 dat het waerschijnlijcker is, dat de *Antorffers*, volkeren
 uyt Hooghduytslandt, welke (gelijk Meyer ende an-
 dere Schrijvers melden) hier te lande ontrent den jare
 600, met veel andere natien van dat groote landtschap,
 neder gellagen ende metter woone gebleven sijn,
 den oorsprong des stadts ende naems van Antwerpen
 gegeven hebben. Andere willen dat desen naam ge-
 komen sy van de eygen plaets by de oude kraen, daer
 gemeynlijck de Schepen anquamen ende ontladen
 wierden, die in die tijden Werp, ende namaels met ver-
 fachtige des woorts Werp genoemt is geworden. Maer
 sommige scherpsinnige, van de stad selve geboren,
 wederleggende met goede redenen alle dese meynin-
 gen, houden dat de naam Antwerpen gekomen sy van
 de twee Duytsche woorden Aen ende Werp, welke t'sa-
 men soo veel te seggen is, als Aen-werp, oft in Latijn *Ad-
 jectum*. Want het is blyckelijck ende seker, so sy seggen,
 dat de eerste borcht, ende een deel der stad gestelt
 ende gesticht is op den Aenwas den lande van de vloet
 toegeworpen. Gelijk in 't jaer 1560, als men het nieu
 Stadthuys fondeerde, onder de aerde seecker dick yfer-
 werck, ende houtwerck gevonden heeft, tot een mer-
 kelijck teken, dat de Schelde eertijds plagh te komen

ter plaets daer nu ter tijdt de marckt staet. Ende wat
 aengaet den versterden Reus, seggen sy, dat dit niet
 anders en is geweest, dan een Heer uyt Rulandt, wel-
 ke alhier gekomen zijnde om te woonen, den borcht
 van Antwerpen gekoft, oft oock met geweld gekre-
 gen heeft; ende want hy een groot ende lang man was,
 gelijk de Noortlanders noch huysendaeghs zijn, over-
 mits sijne grootheydt, ende de gelijckenisse des naems
 Ruffen met Reuse, soo hebben de nakomers geloof dat
 hy een Reus geweest is, ende op dat fundament is voorts
 al dat versterde gebouw gegrondeert.

Antwerpen is gelegen ter rechter zijde van de *Gelegen-*
 Schelde naer 't westen, waer de selve riviere het Her- *heyt.*
 toghdom Brabant scheidt van 't Graeffschap Vlaenderen,
 met soo groote breete ende diepte van water, datter al-
 lerley groote Schepen uyt der zee mogen aenkomen,
 tot aen de kacy, oft kraen toe, jae soo dicht daer by, dat
 mensche van de kacy, als 't hoogh water is, metter hant kan
 bereycken; het welke soo groot een gerief ende be-
 quaemheydt is, als men ergens soude mogen vinden,
 wesende de riviere voor de stad, meer dan vijfhondert
 Antwerpische elien wijt, ende ontrent twee-en-twintigh
 diep, besonderlijck met de volle vloet, want dan wort
 het water gemeenlijck twaelf voeten hooger. Ant-
 werpen licht van Mechelen bykans zuyd-westwaerts
 vier mijlen verscheyden, van Loven zuyd-oostwaerts,
 ende van Brussel zuyd-waerts ontrent acht, van Gent
 tien, van Brugge vijftien, van Calis in Vranckrijk
 drie-en-dertigh, van Londen in Engelandt ontrent t'se-
 stigh, van Keulen negenentwintigh, van Franckfort t'se-
 stigh groote, ende van Parijs en Rouanen by de t'seven-
 tigh mijlen. Van de mont der zee, na den loop der rivie-
 re te rekenen, is 't ontrent seventien mijlen, maer over
 landt reysende vier mijlen min.

'Antwerpen is noch te sien de gestaltenisse met se- *Oude*
 kere haere overblijffelen van een oude borcht, gele- *Borgh.*
 gen op den waterloet aen de kraen, ende rontsom be-
 set met een oude muur van gehouwen steen, die noch
 meestendeel over-eynde staet, ende in zijn omloop on-
 trent duysent schreden begrijpt, hebbende oock ront-
 om zijn grachten, welke van twee zijden in de Schelde
 vallende, onder andere omvangen de Borcht-kercke,
 de vierichare, ende de Steen oft gemeene gevancke-
 nisse. Dese Borcht is tot drie verscheyde reylen uyt- *Vergroot.*
 geleyt, en met nieuwe stadts muuren omvangen, waer
 van de leste een seer sterck ende heerlijk werck is, ge-
 maect van witten gehouwen steen, van uytremender
 hoogte ende dichte, ende voorts met seer breede, en- *Gefortifi-*
 de naer advenant hooge aerden wallen gesterckt: dese *ceert.*
 vesten zijn beplant met vier oft vijf ryen van linde-
 boomen, die wonderlijke lusticheyt bybrengen: heb-
 ben tien groote ende treffelijcke bolwercken, met se-
 ven heerlijcke poorten, van welke de S. Joris poorte
 de voornaemste is, die oock de Keyfers poort genoemt
 wordt, om dat Keyser Karel de V. eerst daer door ge-
 gaen is. In somma, sy is tegenwoordigh een vande groote-
 ste ende schoonste steden van Nederlandt, en sonder *Grootte.*
 twijffel een van de sterckste van gantsch Europa. De
 stad, nae dese leste vergrootinge, begrijpt, van buyten
 te meten, in haren omloop ses duysent een hondert ne-
 gen en t'seventigh passen, oft schreden, welke maken
 ontrent vijf Italiaensche mijlen. Hare lengde, in 't mid-
 den doorgaende, is van achtien hondert gelijcke pas-
 sen, ende de breede van duysent en twintigh. Maer na-
 derhand, door de overkomste des Hertogen van Alba
 in dese Nederlanden, is aen de zuytzijde van de stad,
 het kasteel daer by gekomen; een sterckte, nae 't oor-
 deel van vele die sich des verstaen, overmits de be-
 quame gelegentheydt van de riviere, ende andere
 haere eygenscapen, gehouden voor een van de
 schoonste ende onverwinnelijckste die men met ool-
 gen soude mogen aenschouwen. Ende hier door is de
 stad

Naem van

Handwerpen

Antorffers

Aen-werp

Aen-werp

Oude Borcht

Vergroot

Gefortificeert

Grootte

Kasteel

19 Bl

Derde quartier van Brabant,

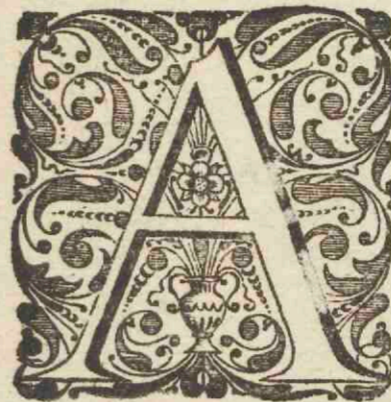
EN

Het Marckgraeffschap des H. Rijcx,

Welcker Hooffstadt is

A N T W E R P E N.

Eerste In-
 stelling des
 Marck-
 graef-
 schaps.

Antwerpen is niet alleen
 de hoofstadt van 't derde
 quartier van Brabant,
 maer oock van 't Marck-
 graeffschap des H. Rijcx,
 't welck, gelijk de ge-
 leerde Cornelius Grapha-
 us, in zijn leven Secretaris
 deser stad, schrijft, inge-
 stelt is van den Keyser Ju-
 stinianus: maer andere
 maken 't veel ouder. Io-
 annes Aventinus, een vermaerd
 Hooghduytsch historich-
 schrijver, vertelt, dat Util,
 Theodons des Vorsts van
 Beyeren broeder, overmits
 zijne deughden, bevel gekre-
 gen heeft van Theodoric, eerste
 Koning der Francken, over
 de landen tusschen de Schelde,
 de Mase, den Rhijn, en de
 Zee, om aldaer te wederstaen
 de geweldige aanvallen der
 Denemarckers, die ter selver
 tijdt de zee ende 't land
 jammerlijck afiepen ende
 beroofden. Dese Vorst
 werde geheeten Marckgrave
 van de Antwerpse marcken
 oft palen, die doen ter tijdt
 waren de uytterste eynden
 des Roomschen Rijcks. Jean
 le Maire bewijst mede, dat
 dit Marckgraeffschap inge-
 stelt is lange voor de tijden
 Justinianus, ende genoemt
 het Marckgraeffschap des
 Heyligen Rijcks op de Schelde,
 beginnende bykans in het
 midden van de stad Valen-
 cijn, ende streckende langs
 den selven vloet tot Antwer-
 pen toe, ende van daer voorts
 tot de zee. Tot naerder be-
 scheydt van welck schrijven
 noch huysendaeghs twee
 binnen Valencijn worden
 gesien. Het een is de Key-
 serlijke Sale, welke haren
 Provoost ende andere Offi-
 cieren heeft, die aldaer recht
 houden. Het ander, de
 vryheydt, seer verre in een
 deel van der stad streckende,
 genaemt de Banlieue. Dese
 vryheydt is soo groot, dat
 oock de dootslagers van alle
 landen daer t'allen tijden
 vryelijck mogen blijven een
 woonen, gelijk in de be-
 schrijvinge van Valencijn
 breeder verhaelt is. De
 voorseyde le Maire vertelt,
 dat de eerste Marckgrave,
 die desen Staet zijnen kin-
 deren erfelijck heeft achter
 gelaten, is geweest Anselbertus,
 een Roomsch Senateur oft
 Raedsheer, naer den welcken
 Arnout sijn sone in het selve
 bewint is gekomen. Doch alle
 dese opinien dienden met
 meerder waerschijnlijckheden
 bevestigt: veel beter (sonder
 dat ick het nochtans voor vast
 wil houden) schrijft Paulus
 Emilius, een vermaerd historich-
 schrijver van de saken van
 Vrankrijk, dat dit Marckgraef-
 schap eerst ingestelt is van
 Otto de tweede van dien name
 Keyser van Duytslandt, die
 her selve ontrent den jare 973
 ten houwelijck gegeven heeft
 met de Koninginne Gerberte
 sijn moeyer, ende moeder van
 Koning Lotharis van Vranck-
 rijk, ende stonden aldoen daer
 onder begrepen by name de
 steden van Nivelle, Loven,
 Brussel, en Antwerpen. Hoe
 dat het sy ofte niet, hier in
 komen sy wel over een, dat
 Antwerpen de hoofstadt van
 het Marckgraeffschap des
 Heyligen Rijcks is, alsoo dat
 al van dien tijdt af de
 Nederlandt.

edele heerlijckheit deser
 voortreffelijcker stad bekend
 ende vermaert is. De voorge-
 noemde Aventinus ende le
 Maire komen oock hier in
 over een, dat dit Marck-
 graeffschap ten lesten geko-
 men is op Anchises, Pepijns
 des tweeden vader, welke
 (soo voren in de beschrijvinge
 van Brabant geseit wort) de
 eerste Hertog aldaer geweest
 is, van wien namaels de
 andere Hertogen afgekomen
 en in dit edele Marckgraef-
 schap gefuccedeert zijn. In
 welke opinie men hem wel
 soo verre geloof kan geven,
 dat het Pipinus soude be-
 feten hebben, maer niet
 sijne voorvaderen, alsoo hy
 de eerste was, die sijn huys
 by de Koningen van Vranck-
 rijk in eenige aensienlijck-
 heyt gebracht heeft: ende
 dit selve moet oock verstaen
 worden, dat Pipinus 't selve
 wel befesten heeft als een
 gedeelte van Aultrafia, maer
 niet als Marckgraef des H.
 Rijcx: veel minder is het
 dan te gelooven, dat sy
 haren oorsprong hebben van
 Util, broeder van Theodon
 Hertogh in Beyeren. De selve
 Hertogen, worden noch als
 Marckgraven des H. Rijcx,
 t'Antwerpen besonderlijck
 gehult ende be-eedight, bly-
 ckende uyt de reciproque,
 oft over en weder gaende
 eeden, by wijlen den
 grootmachtigen Koning van
 Hispanien tot sijnder hul-
 dinge aen de Magistralen
 van Antwerpen, ende by
 desen wederom aen zijne
 Majesteyt gedaen, welke
 wy hier van woort tot
 woort sullen invoegen:

Wy Philips, van Godes genade,
 Prince van Spaenjen, van
 beyde de Sicilien, van Hieru-
 salem, ende Eertz-hertoge
 van Oostentrijk, Hertogh van
 Borgondien en van Brabant,
 Grave van Habsborg, van
 Vlaenderen, en Marckgrave
 des Heyligen Rijcks, &c. sweeren
 in onse aenkomste ende
 erfennisse, vast ende van
 weerde te houden de re-
 denen ende rechten der
 Heyliger kercke, der stad
 van Antwerpen, ende des
 Heyligen Roomschen Rijcx,
 ende generelijck alle haere
 statuyten, privilegien, ex-
 emptien, ende vryheden,
 mitgaders alle hare rechten,
 en usantien, oude ende
 nieuwe, desgelijck oock
 de privilegien by ons tot
 onser blijder inkomste,
 der Staten van Brabant
 verleent ende verwilligt,
 sonder eenige exceptie.
 Ende dat wy in geener
 manieren daer tegen
 sullen doen, ofte doen
 doen, noch in 't geheel,
 noch ten deel. Maer dat
 wy al sullen doen wat
 een goet ende wettigh
 Heer schuldig is te doen
 zijner stad van Antwerpen,
 den Marckgraeffschap
 des Heyligen Rijcx van
 Romen, ende den goeden
 onderfaten ende inwoon-
 deren der selver. Alsoo
 helpe ons Godt, ende alle
 zijne Heyligen.

Wy Burgemeesteren,
 Schepenen ende Raedt der
 stad Antwerpen, beloven
 ende sweeren den Door-
 luytighsten Prince van
 Spaenjen, ende onsen toe-
 komen sekeren ende on-
 getwijfelden Heere, hier
 tegenwoordigh, als Hertoge
 van Brabant, ende Marck-
 grave des Heyligen Rooms-
 chen Rijcx, hem hulde ende
 getrouwe wesen, ende te
 doen al wat goede ende
 oprechte onderfaten, haren
 waerachtigen ende gerech-
 tigen Prince schuldigh sijn.
 Alsoo helpe ons Godt,
 ende alle zijne Heyligen.

De heerlijcke ende wijt-beroemde stad Antwerpen

